

PROVOCĂRI ACTUALE ÎN SISTEMUL PENITENCIAR DIN ROMÂNIA

(CURRENT CHALLENGES IN THE PENITENTIAL SYSTEM IN ROMANIA)

Mircea Bogdan DECU*

Abstract

Articolul prezintă, într-un mod sintetic, perspectivele sistemului penitenciar la momentul actual, reliefând principalele provocări ce necesită o abordare și o gestionare managerială optimă, orientată atât către populația carcerală, personalul sistemului, dar și către o dezvoltare instituțională consistentă. Sistemul penitenciar din Romania, în ultimii 25 de ani, a trecut prin schimbări majore, marcând o evoluție deosebită atât din perspectiva legislației execuțional penale și, implicit, a condițiilor de detenție, cât și din cea a legislației și condițiilor de muncă pentru personal. Începând cu anul 2024 fosta Direcție Generală a Penitenciarelor (DGP) a devenit Administrația Națională a Penitenciarelor (ANP), iar cadrele militare s-au transformat inițial în funcționari publici cu statut special, ulterior în polițiști de penitenciare, sistemul fiind demilitarizat. Astăzi, Administrația Națională a Penitenciarelor este un serviciu public corecțional în slujba societății, fiind instituția publică din subordinea Ministerului Justiției, care organizează, coordonează, îndrumă, evaluează și controlează, în unitățile din subordinea sa, activitățile referitoare la modul de executare a pedepselor și măsurilor privative de libertate pronunțate de instanțele judecătorești, în conformitate cu legislația în vigoare.

Abstract

The article presents, in a concise manner, the current perspectives of the penitentiary system, highlighting the main challenges that require an optimal managerial approach and management, aimed both at the prison population, the system staff, and at consistent institutional development. The prison system in Romania, over the past 25 years, has undergone major changes, marking a significant evolution both from the perspective of penal execution legislation and, implicitly, detention conditions, as well as from the perspective of legislation and working conditions for staff. Starting in 2024, the former General Directorate of Prisons (DGP) became the National Administration of Prisons (ANP), and military personnel were initially transformed into public servants with a special status, and later into prison police officers, the system being demilitarized. Today, the National Administration of Penitentiaries is a public correctional service serving society, being the public institution under the Ministry of Justice that organizes, coordinates, guides, evaluates, and controls, in its subordinate units, the activities related to the execution of sentences and custodial measures imposed by judicial courts, in accordance with the legislation in force.

Keywords: organization, system, challenges, perspectives, reintegration

*Chief commissioner of the Prisons Police, Advisor of the General Manager of the National Administration of Penitentiaries.

Istoric sumar asupra legislației execuțional penale și de impact în sistemul penitenciar din România

1969 - apariția Legii nr. 23/1969 și Regulamentul de aplicare al acesteia;

1990 - penitenciarele trec în subordinea Ministerului Justiției; începe reforma sistemului penitenciar, prin adoptarea unor măsuri care au vizat, în principal, umanizarea regimului de deținere;

2003 - este adoptată OUG nr. 56 privind unele drepturi ale persoanelor aflate în executarea pedepselor privative de libertate, prin care se abrogă Regulamentul de executare a unor pedepse și a măsurii arestării preventive din 1969;

2006 - este adoptată Legea nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal și Regulamentul de aplicare a acesteia, aprobat prin H.G. nr. 1897/2006; accentul este pus pe funcția de reinserție socială și reabilitare a persoanelor private de libertate; a fost introdusă instituția judecătorului delegat pentru executarea pedepselor, au fost prevăzute cele 4 regimuri de executare a pedepselor și procesul de individualizare a pedepsei;

În prezent - este în vigoare Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, cu modificările și completările ulterioare și Regulamentul de aplicare al acesteia aprobat prin HG 157/2016.

Organizarea și funcționarea ANP

Organizarea, funcționarea și atribuțiile Administrației Naționale a Penitenciarelor sunt reglementate prin H.G. nr. 1.518 din 27 noiembrie 2024. Conducerea Administrației Naționale a Penitenciarelor îi revine directorului general, care o reprezintă în raporturile cu Ministerul Justiției și instituții ale administrației publice centrale și locale, cu alte autorități, ori organizații centrale și locale, precum și cu alte persoane juridice.

Numărul total de posturi de personal prevăzute la nivelul sistemului administrației penitenciare este de 16.041. La nivelul lunii noiembrie 2025 erau încadrați un număr de 13.314 polițiști de penitenciare. Ca urmare a unui proces de standardizare pe domenii de activitate, la nivelul anului 2016, a rezultat un necesar real în număr total de 20.120 de posturi. În mod real, sistemul se confruntă cu un deficit de aproximativ 7000 de posturi.

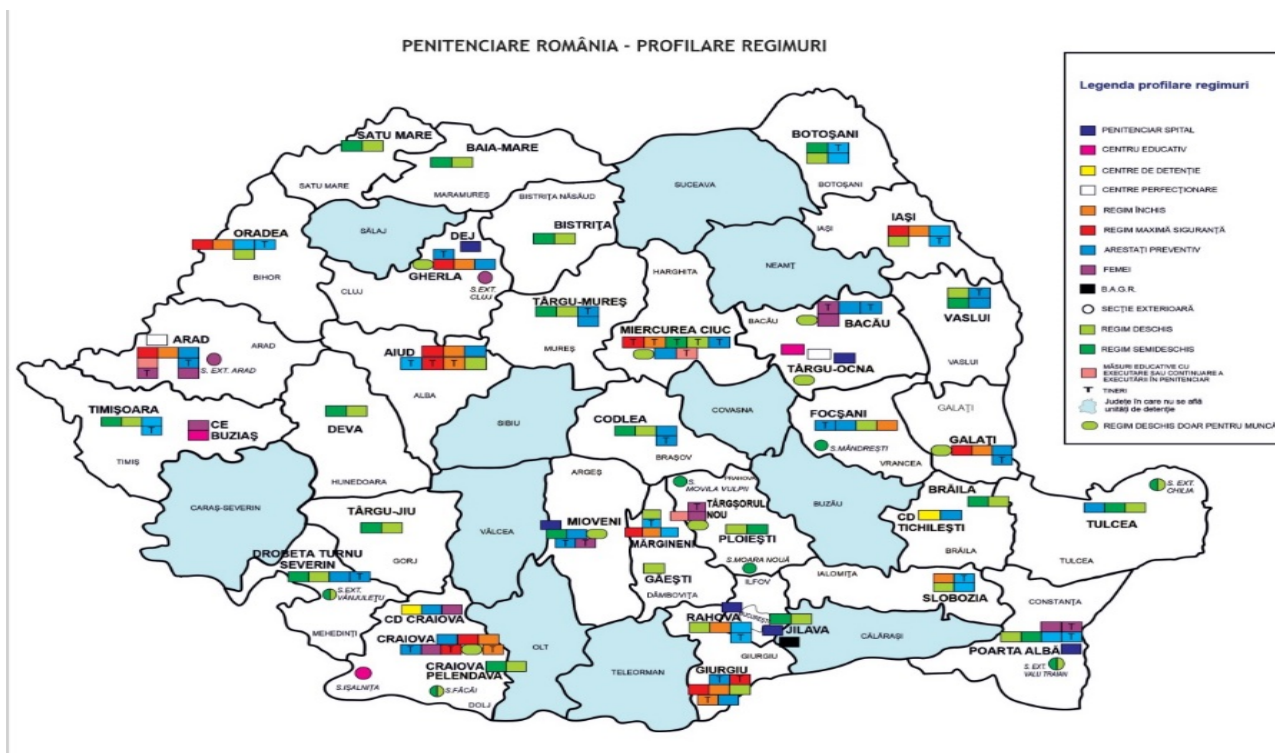
Pentru îndeplinirea atribuțiilor, în subordinea Administrației Naționale a Penitenciarelor, funcționează:

- 34 penitenciare, din care 1 penitenciar pentru femei;
- 6 penitenciare-spital;
- 2 centre de detenție;
- 2 centre educative;
- Școala Națională de Poliție Penitenciară „Constantin Brâncoveanu“ din Târgu Ocna;
- Unitatea de Logistică și Achiziții Centralizate a Poliției Penitenciare;
- Centre de formare profesională.

Persoanele custodiate în unitățile subordonate ANP, conform datelor publice de pe site¹ și evidenței ANP, însumează un total de 25.426 persoane private de libertate.

Capacitatea de cazare calculată la 4 m2 (spațiul minim personal, asumat de statul reamân, conform normelor europene privind drepturile omului) este de 22.532 de locuri, rezultând un deficit de aproximativ 3.000 locuri, la nivelul lunii decembrie 2025.

Reprezentare geografică a unităților subordonate ANP²

Administrația Națională a Penitenciarelor contribuie la asigurarea apărării, ordinii publice și securității naționale prin organizarea pazei, escortării, însoțirii, supravegherii și aplicării regimului de executare a pedepselor și măsurilor privative de libertate și prin activități de prevenire a criminalității și terorismului în mediul penitenciar, desfășurate potrivit legii.

Administrația Națională a Penitenciarelor și unitățile subordonate organizează activitățile de reintegrare socială a deținuților, persoanelor internate și arestate preventiv.

¹ Sursa: la data de 04.12.2025 figurau un număr de 25.426 persoane încarcerate, Acasă - ANP

² Sursa: Conform Raportului de activitate al ANP pentru anul 2024, disponibil la pagina internet <https://anp.gov.ro/despre-anp/rapoarte-si-studii/>.

Principii directoare

Legalitatea executării pedepselor în conformitate cu dispozițiile legislației execuțional penale naționale în vigoare și a tratatelor și convențiilor internaționale la care România a aderat

Asigurarea ca în mod permanent este respectată demnitatea umană, iar pedeapsa închisorii se execută în condiții care să asigure respectarea demnității umane

Respectarea asigurării tuturor drepturilor persoanelor condamnate pe timpul executării pedepselor în penitenciarele din România

Interzicerea oricărei forme de discriminare pe temei de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, gen, orientare sexuală, opinie ori apartenență politică, avere, origine socială, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă, infecție HIV/SIDA sau pentru alte temeuri de același fel

Interzicerea cu desăvârșire a oricăror forme care pot îmbraca aspecte de supunere la tortură, tratamente inumane sau degradante ori la rele tratamente

Specializarea și formarea continuă a poliștilor de penitenciare în scopul creșterii siguranței personale și dezvoltării principiului securității dinamice

Individualizarea aplicării regimului legal de detenție și stabilirea traseului execuțional penal pentru fiecare persoană privată de libertate în mod particularizat, axat pe nevoile identificate

Provocări actuale instituționale

Eficientizarea managementului spațiilor de cazare și extinderea infrastructurii fizice, în scopul diminuării fenomenului de supraaglomerare; îmbunătățirea facilităților din detenție, prin reparații curente și modernizarea spațiilor existente.³

Principala provocare pe linia creșterii capacității legale de cazare o reprezintă finalizarea construcției celor două noi penitenciare și crearea a 1.900 locuri noi de cazare (P47 - Berceni și

³ Conform Raportului de activitate al ANP pentru anul 2024, disponibil la pagina internet <https://anp.gov.ro/despre-anp/rapoarte-si-studii/>.

P48 - Unguriu) - investiții în valoare de 221,5 milioane euro prin cofinanțare, accesarea unui împrumut extern și cu asigurarea sumelor necesare de la bugetul de stat.

P47 Berceni (Județul Prahova) – Capacitatea legală de cazare a penitenciarului va fi de 1.000 locuri de detenție, dintre care 900 cu regim închis, repartizate în nouă pavilioane, și 100 cu regim de maximă siguranță, repartizate în două pavilioane, cu o suprafață construită de 77.709,80 m² și o suprafață desfășurată de 94.263,10 m².

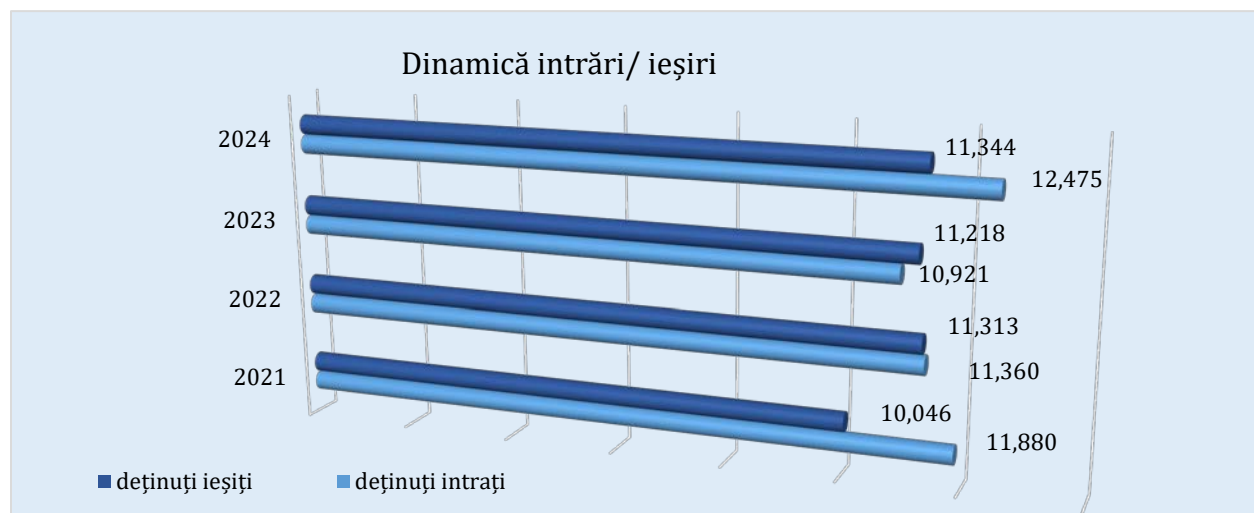

P48 Unguriu (Județul Buzău) - Capacitatea de cazare a penitenciarului va fi de 900 locuri

de detenție, dintre care 800 cu regim semideschis, repartizate în 10 pavilioane, și 100 cu regim deschis, repartizate în 2 pavilioane, în suprafață desfășurată de 28.811 m² și suprafață construită de 11.411 m². Alături de cele două investiții de impact aflate în derulare, la nivelul unităților subordonate se fac demersuri în vederea creșterii capacității legale de cazare, fie prin construcția unor noi pavilioane tip, de 100 de locuri ori prin schimbarea de destinație a unor clădiri aflate în patrimoniul unităților.

Atât procesul de modernizare cât și cel de reparații curente este unul dinamic, în progres. Perspectivile reducerii supraaglomerării sunt pozitive, cel mai probabil în următorii ani acest fenomen va dispărea, în acord cu angajamentele guvernamentale. Dinamica fenomenului infracționalității atât pe teritoriul statului român cât în spațiul comunitar reprezintă în mod real o provocare din perspectiva custodiei unui număr mai mare de persoane decât cel actual, tendința din ultimii ani fiind de creștere continuă a populației carcerale.

Asigurarea asistenței medicale a persoanelor private de libertate

Asistența medicală reprezintă pe de-o parte o prioritate a sistemului penitenciar, iar pe de altă o continuă provocare. Identificarea soluțiilor pentru custodierea adecvată a persoanelor private de libertate diagnosticate cu afecțiuni psihice grave, dar și acordarea asistenței medicale sunt preocupări constante, nivelul de calitate a acordării asistenței medicale, în esență, fiind un barometru al stării de spirit la nivelul populațiilor carcerale din unitățile subordonate.

ANP a contribuit la implementarea *Planului de acțiune în domeniul sănătății mintale 2024-2029*, aprobat de Guvern, prin care se urmărește dezvoltarea serviciilor medico-sociale și a celor medicale de psihiatrie, la nivel comunitar.

Prin implementarea Proiectului Consiliului Europei *"Continuarea consolidării furnizării de asistență medicală și de îngrijire psihiatrică în penitenciare și în alte instituții închise din România"* au fost elaborate *Strategia și Planul de acțiune privind sănătatea mintală în sistemul penitenciar*, materiale diseminate reprezentanților instituțiilor relevante. Pe lângă aceste demersuri, o inițiativă importantă și comună rămâne formarea personalului medical din sistemul penitenciar și sectoarele civile, cu privire la drepturile deținuților, etica medicală și standardele europene.

Nevoia de resurse umane, în special cea specializată pe fondul unui personal relativ tânăr, fără experiență îndelungată

Nevoia de personal, necesitatea asigurării funcționalității organizației prin personal specializat și format în mod corespunzător rămâne o provocare importantă a sistemului penitenciar.

Motivarea și valorizarea întregului sector al resurselor umane, asigurarea unui cadru legal stabil și sigur, prin care evoluția în carieră să poată fie predictibilă, pe termen mediu și lung, care să conducă la menținerea în activitate a personalului cu expertiză importantă în domeniu, de asemenea, reprezintă actuale provocări ale administrației penitenciare.

Un element esențial îl reprezintă atragerea personalului, formarea inițială și continuă a acestuia. Acest aspect, pe termen mediu și lung poate reflecta progresul și maturitatea unui sistem construit printr-o viziune pragmatică și responsabilă asupra celei mai importante resurse dintr-o organizație – oamenii.

Dezvoltarea capabilităților prin integrarea proceselor de digitalizare la nivel de sistem.

O altă provocare rămâne asigurarea unui management performant și al unui circuit informațional și decizional eficient în contextul socio-economic actual și al evoluției tehnologice. Administrația Națională a Penitenciarelor, pe fondul unor limite de natură financiară, se confruntă cu un proces de adaptare, însoțit de transformări care presupun armonizarea instituției penitenciare, ca sistem penitenciar european, la standarde de eficiență și de performanță, cu accent pe oportunitățile dezvoltării și integrării proceselor digitale, de debirocratizare.

Fata de acest aspect este importantă identificarea de soluții eficiente care, pe lângă dezideratul de diminuare a resurselor financiare, să reprezinte soluții aplicabile de digitalizare reală, fără a se dubla ori supraîncărca procese și fluxuri, astfel încât sistemul să nu se *birocratizeze digital*.

Prevenirea și combaterea fenomenelor infracționale și reducerea recidivei

Administrația Națională a Penitenciarelor, în colaborare cu Ministerul Justiției, a realizat Studiul integrat privind cauzele recidivei și un document de politică publică privind prevenirea recidivei.

Atât concluziile *Studiului* și ale documentului de politică publică, cât și rezultatele obținute ca urmare a implementării *Strategiei naționale de reintegrare socială a persoanelor private de libertate*, (2015-2019, respectiv 2020-2024), au evidențiat necesitatea consolidării colaborării interinstituționale în vederea prevenirii recidivei și importanța acțiunii convergente pentru diminuarea factorilor de risc asociați fenomenului infracțional, la nivelul comunității.

În acest context, a fost elaborată și publicată *Strategia națională pentru prevenirea recidivei 2025-2029*, aprobată prin HG nr. 447 din 30 aprilie 2025, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 434 din 12 mai 2025.

Acest document este unul strategic și de impact întrucât capacitează toate instituțiile implicate și stabilește politici și acțiuni conjugate pe această linie⁴.

⁴ Sursa: HG nr. 447 din 30 aprilie 2025, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 434 din 12 mai 2025:

„SNPR este corelată cu alte strategii naționale în curs de desfășurare, cum ar fi: Strategia națională în domeniul drogurilor 2022-2026, Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei pentru perioada 2022-2027, Planul Național de combatere a violenței școlare, Strategia Națională împotriva Traficului de Persoane pentru perioada 2024 - 2028, Strategia națională pentru protecția și promovarea drepturilor copilului "Copii protejați, România sigură" 2023-2027, Strategia Națională pentru Tineret 2024-2027, Strategia Națională pentru Susținerea Părinților 2024-2027 și Proiectul "România Educată" 2018-2030. Mai mult, SNPR reprezintă o continuare a Strategiei

De asemenea, preocupări importante la nivelul conducerii actuale a ANP sunt reprezentate, sintetic, de:

- accesarea de programe cu finanțare externă, ce rămâne o oportunitate care merită valorificată;
- parteneriatele conturate și dezvoltate cu instituții interne și internaționale reprezintă un beneficiu cert, vizibil și concret;
- implementarea activităților de calificare profesională, recreative, instructiv-educative cu persoanele private de libertate și folosirea la activități productive rămâne de asemenea un obiectiv constant;
- transferul de expertiză pentru pregătirea profesională a personalului pe diferite paliere - aspecte ce vor sprijini procesul de reforma penitenciară;
- consolidarea cadrului legislativ.

Concluzii

Sistemul penitenciar din Romania, parte componenta a sistemului național de apărare, ordine publică și securitate națională, cu particularități definitorii proprii, de asigurare a asistenței educative și psihosociale, în actuala dinamică a transformărilor sociale, a evoluției tehnologice, prin accelerarea proceselor de digitalizare într-un ritm foarte alert va trebui să își perfecționeze și valorifice în continuare rolul fundamental pe care îl are într-o societatea democratică.

În mod cert, aspectele anterior prezentate rămân la nivel de provocări, dar și de perspective viitoare de dezvoltare durabilă a unui sistem care prin esență, oglindește în mod real și reproduce extrem de fidel nivelul general de dezvoltare al fiecărei națiuni, din punct de vedere economic, social, cultural și tehnologic.

Totuși, cu toate eforturile instituționale ale sistemului penitenciar de a identifica și dezvolta cele mai sofisticate metode și mijloace de reintegrare pentru populația carcerală, soluția acestor procese și mecanisme rămâne în primul rând în societate, *locul de unde provin aceste persoane și locul unde se reîntorc.*

Referințe bibliografice:

- Raportul de activitate al ANP pentru anul 2024, disponibil la pagina internet <https://anp.gov.ro/despre-anp/rapoarte-si-studii/>.

naționale de reintegrare socială a persoanelor private de libertate (SNRSPPL) 2020-2024, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 430/2020, care a reprezentat un cadru esențial în domeniul prevenirii recidivei. Aceasta s-a concentrat pe facilitarea reintegrării sociale a persoanelor care au executat pedepse privative de libertate, prin implementarea unor programe de educație, formare profesională și asistență psihosocială, atât în timpul detenției, cât și după eliberare. Prin alinierea prezentei strategii și la obiectivele și măsurile prevăzute în SNRSPPL 2020-2024, se urmărește consolidarea eforturilor de reducere a recidivei și promovarea unei reintegrări sociale eficiente și sustenabile. Reducerea recidivei este unul dintre obiectivele principale ale sistemelor de justiție penală, având în vedere contribuția majoră pe care o aduce la maximizarea reintegrării sociale, la minimizarea victimizării, la creșterea siguranței comunității și la reducerea costurilor justiției penale. În special, reiese clar din impactul recidivei cronice - comportament penal repetat și insolubil, cu consecințe grave pentru victime, precum și pentru siguranța și încrederea publică - că această problemă trebuie abordată prin eforturi substanțiale, inclusiv resurse bugetare,,.

- HG nr. 447 din 30 aprilie 2025, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 434 din 12 mai 2025.